

Tartu Ülikooli filosoofia ja semiootika instituudi juhend doktoritöö oponentidele¹

1. Mis on doktoritöö

1.1. Doktoritöö on iseseisev uurimistöö, milles on esitatud konkreetse teadusliku probleemi argumenteeritud originaalne lahendus ja mille tulemused on avaldatud rahvusvahelise levikuga erialastes väljaannetes. Doktoritöö peab sisaldama (järjekord võib varieeruda):

- 1.1.1. ülevaadet uurimisvaldkonna hetkeseisust ja uurimisprobleemi kohast selles;
- 1.1.2. uurimisülesande püstitust;
- 1.1.3. kaitsmisele esitatavaid väiteid;
- 1.1.4. metoodika kirjeldust;
- 1.1.5. uurimisülesande lahendamise käiku ja/või tõestust;
- 1.1.6. järeldusi;
- 1.1.7. kokkuvõtet;
- 1.1.8. kasutatud kirjanduse loetelu;
- 1.1.9. ammendavat eestikeelset kokkuvõtet töö eri osade sisu kohta, kui doktoritöö on kirjutatud võõrkeeles, ning ammendavat võõrkeelset kokkuvõtet töö eri osade sisu kohta, kui doktoritöö on kirjutatud eesti keeles;
- 1.1.10. loometöö puhul dokumenteeritud ja publitseeritud avalikku esitust;
- 1.1.11. autori eesti- ja ingliskeelset elulugu (*curriculum vitae*), mis sisaldab nime, sünniaega, pärast ülikooli lõpetamist kehtivat e-posti aadressi, haridus- ja töökäiku, infot uurimistöö põhisuundade ja publikatsioonide või patentide kohta ning kuuluvust erialaorganisatsioonidesse.

1.2. Doktoritöö võib olla vormistatud järgmiselt:

1.2.1. Tervikliku teaduspublikatsioonide kogumina: ülikooli doktoritööde seerias (*Dissertationes ... Universitatis Tartuensis*) avaldatud kokkuvõttev ülevaateartikkel koos töö teemal varem avaldatud või eelretsenseeritud (üldjuhul kolme) teaduspublikatsiooniga. Sel juhul on tingimuseks vähemalt kahe publikatsiooni avaldamine kas artiklitenähtes rahvusvahelistes eelretsenseeritavates eriala juhtivates teadusajakirjades, millel on rahvusvaheline kolleegium, rahvusvaheline levik, indekseeritavus mitmetes rahvusvahelistes andmebaasides ja avatus kaastöödele, või peatükkidena tunnustatud rahvusvaheliste teaduskirjastuste väljaannetes; kolmanda artikli võib olla eelretsenseerinud rahvusvahelise juhtiva teadusajakirja või kogumiku toimetuse või nõukogu valitud kaks sõltumatut rahvusvaheliselt tunnustatud teadlast. Kui publikatsioonil on mitu autorit, tuleb ära näidata doktorikraadi taotleja konkreetne panus selle valmimises.

¹ Juhend põhineb doktoriõppe eeskirjal, mis on võetud vastu Tartu Ülikooli senati 28. mai 2021. a määrusega nr 4. Vaidlusküsimuste või mitmemõttelisuse korral tuleb lähtuda doktoriõppe eeskirjast.

1.2.2. Ülikooli doktoritööde seerias (*Dissertationes ... Universitatis Tartuensis*) avaldatud monograafiana, mis vastab punktis 1 toodud nõuetele, mida on rahvusvahelisel tasemel eelretsenseerinud vähemalt kaks sõltumatut vastava eriala tunnustatud teadlast. Sel juhul on tingimuseks vähemalt üks avaldatud teaduspublikatsioon, mis vastab punktis 1.2.1. loetletud tingimustele.

1.2.3. Väljaspool ülikooli doktoritööde seeriat avaldatud rahvusvaheliselt tunnustatud teaduskirjastuse väljaantud monograafiana, millele on lisatud punktis 1.1 toodud nõuetele vastav kokkuvõtlik ülevaateartikkel.

1.2.4. Loomemuurimusena (vt lähemalt DÕE p 93–95).

1.3. Punktides 1.2.1 ja 1.2.2. nimetatud publikatsioonidena lähevad arvesse ka avaldamiseks vastu võetud publikatsioonid, juhul kui selle kohta on esitatud ametlik kinnitus.

2. Hindamiskriteeriumid

2.1. Doktoritööd hinnatakse kahes etapis, eelretsenseerimine on esimene ja kaitsmine teine etapp.

2.2. Doktoritöö kaitsmisele lubamise otsusega kinnitab nõukogu, et töö vastab nõuetele ning doktorikraadi taotleja väärleb eduka kaitsmise korral doktorikraadi. Kaitsmine võib sellegipoolest luhtuda erakordsel juhul, kui ilmnevad tõsised probleemid väitekirja sisus või vormis või doktorikraadi taotleja suulises esituses.

2.3. Oponent peab esitama kirjalikult vormistatud retsensiooni, mis sisaldab märkusi ja küsimusi akadeemiliseks diskussiooniks ning üldist hinnangut doktoritööle.

2.4. Käsikirja hinnatakse järgmiste kriteeriumide seisukohalt:

2.4.1. Teemavalik, uurimisprobleem, ülesande piirang ja uurimisküsimused: teema peab olema informatsiooniväärtuselt oluline.

2.4.2. Varasemate uurimistulemuste arvestamine: uurimus peab olema otstarbekas jätk varasemale diskursusele või uus teemakäsitus. Varasemaid uurimusi tuleb niisiis arvesse võtta, aga neid ei tule sellistena korrata.

2.4.3. Mõistete ja arutluse selgus, teema teoreetiline valdamine: lugeja jaoks peab olema selge, millega uurimuses tegeldakse.

2.4.4. Kasutatud meetodid: uurija peab arutlema valitud lähenemisviisi üle ning seda põhjendama.

2.4.5. Tulemuste esitus ja järeldused: tulemuste ja järelduste tähtsust teaduse arengu seisukohalt ei tule ülehinnata, aga ka mitte alahinnata. Analüüs peab olema loogiline ja arvestama erinevaid vaatepunkte.

2.4.6. Vormiline külj: esitus peab olema loogilise struktuuriga ja keeleliselt selge. Mõte ei tohi jääda infotulva alla.

2.4.7. Kriitiline suhtumine: uurija peab olema kriitiline varasemate uurimuste, teooriate, meetodite, materjali, allikate ja oma töö teadusliku väärtuse suhtes. Teiste sõnadega, hea uurimus on algupärane ja iseseisev.

2.5. Punktis 1.2.1. kirjeldatud juhul koosneb doktoritöö kokkuvõtvast ülevaateartiklist, millele on lisatud mitu (vähemalt 3) samateemalist teadusartiklit või raamatupeatükki. Kokkuvõttev ülevaateartikkel peab sisaldama ülevaadet uurimisteemast, doktoritööks koondatud artiklite eesmärgi kirjeldust konkreetse teadusharu hetkeseisu kontekstis ja kasutatud meetodite selgitust. Ülevaateartikkel seob doktoritööks koondatud artiklite tulemused ja järeldused ühtseks tervikuks ning annab hinnangu tulemuste tähtsusele, kasutatavusele ning panusele uurimisteema või -probleemi edasiseks lahendamiseks. Kokkuvõttev ülevaateartikkel peab vastama teadustöö vormistusnõuetele.

2.6 Artikliväitekirja ja monograafiaväitekirja hindamisel on mõningaid erinevusi:

2.6.1. Artiklite hulgas võib olla ka ühisartikleid, mille puhul tuleb selgelt ära näidata doktorikraadi taotleja iseseisev panus.

2.6.2. Oponent peab esitama oma arvamuse kogu väitekirja teadusliku taseme kohta (nii ülevaate kui kõigi artiklite kohta). Tähelepanu tuleks pöörata sellele, kas osad moodustavad doktoritööle esitatavate nõuete seisukohast küllaldase, piisavalt ühtse ja mahuka terviku.

2.6.3. Publikatsioonid esitatakse muutmatul kujul. Lähedast temaatikat käsitlevates artiklites võib lubada kergelt kordamist ja kattumist.

3. Doktoritöö kaitsmine

3.1. Doktoritöö kaitsmine toimub instituudi nõukogu koosolekul avaliku akadeemilise diskussioonina. Vähemalt üks oponent peab kohal viibima, et kaitsmine saaks toimuda (võib osaleda ka reaalajas toimuva kahesuunalist pilti ja heli võimaldava side abil).

3.2. Kaitsmine koosneb järgmistest osadest:

3.2.1. koosoleku juhataja sissejuhatus ja doktorikraadi taotleja tutvustamine;

3.2.2. doktorikraadi taotleja ettekanne (*lectio praecursoria*);

3.2.3. oponendi/oponentide sõnavõttud;

3.2.4. akadeemiline diskussioon doktorikraadi taotleja ja oponendi/oponentide vahel;

3.2.5. akadeemiline diskussioon nõukogu liikmete ja kohalviibijate osavõtul;

3.2.6. nõukogu otsuse vastuvõtmine;

3.2.7. nõukogu otsuse väljakuulutamine;

3.2.8. doktorikraadi taotleja lõppsõna.

3.3. Nõukogu otsuse vastuvõtmine leiab aset kinnisel arutelul, kus osalevad nõukogu liikmed ning ilma hääleõigusega oponent/oponendid ja juhendaja(d). Arvestades oponendi/oponentide hinnanguid doktoritööle ja diskussioonile, hinnatakse doktorikraadi taotleja ettekannet ja suutlikkust kaitsta diskussioonis oma doktoritöö põhiseisukohti. Nõukogu võtab avalikul hääletusel vastu ühe järgmistest otsustest:

3.3.1. doktoritöö kaitsmine oli edukas (hinne „kaitstud“). Anda doktorikraadi taotlejale doktorikraad.

3.3.2. doktoritöö kaitsmine ei olnud edukas (hinne „mittekaitstud“). Mitte anda doktorikraadi taotlejale doktorikraadi.

3.3.3. mitte teha otsust seoses plagiaadi või akadeemilise petturluse kahtluse esitamisega. Saata doktoritöö ekspertidele hinnangu andmiseks.

4. Eetilised juhised

4.1. Filosoofia ja semiootika instituut pöörab erilist tähelepanu hindamisprotsessi objektiivsusele ja läbipaistvusele, eesmärgiga vältida huvide konflikti. Kui selgub, et hindamisülesande puhul on tegemist huvide konfliktiga, peab oponent sellest kohe selgelt kirjalikult teada andma instituudi juhatajale. Oponent peab samuti informeerima instituudi juhatajat kõikidest muudest seikadest, mis võivad mõjutada arvamuse objektiivsust.

4.2. Huvide konflikt esineb juhul kui

4.2.1. oponentil on võimalus saada ükskõik millisel viisil kasu kaitsmise tulemustest;

4.2.2. oponent on juhendanud või muul viisil märkimisväärselt nõustanud doktorikraadi taotlejat väitekirja ettevalmistamisel (arvesse ei lähe väitekirja eelretsenseerimisel jagatud nõuanded või olukord, kus oponent on olnud ülevaateartiklile lisatud publikatsioonide eelretsensent);

4.2.3. oponent on olnud viimase viie aasta jooksul doktorikraadi taotleja kaasautor;

4.2.4. oponent on doktorikraadi taotleja või mõne lisatud publikatsiooni kaasautori lähedane kaastöötaja või on nendega ülemuse-alluva suhtes;

4.2.5. oponentil on doktorikraadi taotleja või mõne kaasautoriga lähedased peresidemed või isiklik suhe.

4.3. Juriidiliste probleemide vältimiseks suhtleb oponent arvamuse kujundamise käigus ainult instituudi juhataja või tema määratud esindajatega, st ta ei anna arvamust doktorikraadi taotlejale, tema juhendajale või kolmandatele isikutele. Retsenseerimise käigus ei pea oponent nõu taotleja, tema juhendaja või kolmandate isikutega ega anna neile informatsiooni arvamuse sisu kohta.

5. Retsensioon

5.1. Allkirjastatud retsensioon tuleb esitada vähemalt üks nädal enne kokkulepitud kaitsmiskuupäeva e-kirja manusena kraadinõukogu sekretärile.

6. Tasu

6.1. Oponenti töö tasu on 250 eurot. Lisaks korvatakse kaitsmisele kohaletulekuga kaasnevad sõidu- ja majutuskulud.